

Intelligentní systémy (TIL)

Přednáška 6

Marie Duží

<http://www.cs.vsb.cz/duzi/>

Příklady ze cvičení

- Teplota v Amsterdamu stoupá.
Teplota v Amsterdamu = teplota v Praze.
-

Teplota v Praze stoupá.

Typy: Výrazy „teplota v Amsterdamu“ a „teplota v Praze“ označují tzv. *veličiny* typu $\tau_{\tau\omega}$, $Teplota(\_v\_něčeho)/(\tau\iota)_{\tau\omega}$, $Praha, Amsterdam/\iota, =/(\sigma\tau\tau)$, $Stoupat/(\sigma\tau_{\tau\omega})_{\tau\omega}$: vlastnost funkce (zde veličiny), že v daném světě stoupá (má kladnou derivaci)

Syntéza: $\lambda w\lambda t [{}^0Teplota_{wt} {}^0Amsterdam]$, $\lambda w\lambda t [{}^0Teplota_{wt} {}^0Praha] \rightarrow \tau_{\tau\omega}$

$\lambda w\lambda t [{}^0Stoupat_{wt} \lambda w\lambda t [{}^0Teplota_{wt} {}^0Amsterdam]]$

$\lambda w\lambda t [{}^0= \lambda w\lambda t [{}^0Teplota_{wt} {}^0Amsterdam]_{wt} \lambda w\lambda t [{}^0Teplota_{wt} {}^0Praha]_{wt}]$

$\lambda w\lambda t [{}^0Stoupat_{wt} \lambda w\lambda t [{}^0Teplota_{wt} {}^0Praha]]$

- Úsudek je **neplatný**, protože druhá premisa zaručuje pouze náhodnou identitu **hodnot** obou veličin, přičemž *Stoupat* je vlastnost **celé veličiny**. Abychom mohli substituovat, musela by druhá premisa stanovit identitu veličin.
  - Jinými slovy, podkonstrukce $\lambda w\lambda t [{}^0Teplota_{wt} {}^0Amsterdam]$ a $\lambda w\lambda t [{}^0Teplota_{wt} {}^0Praha]$ mají v první premise a závěru výskyt **de dicto**, kdežto ve druhé premise **de re**.
-

Příklady ze cvičení

- Primátor Ostravy navštívil Brno.
- ---
- Primátor Ostravy existuje.

$$\frac{\lambda w \lambda t [{}^0\text{Visit}_{wt} \lambda w \lambda t [{}^0\text{Primator}_{wt} {}^0\text{Ostrava}]_{wt} {}^0\text{Brno}]}{\lambda w \lambda t [{}^0\text{Exist}_{wt} \lambda w \lambda t [{}^0\text{Primator}_{wt} {}^0\text{Ostrava}]]}$$

Typy: $\text{Visit}/(\text{oi})_{\tau\omega}$: vztah mezi individui, že první navštívil druhé; $\text{Exist}/(\text{oi}_{\tau\omega})_{\tau\omega}$

$\text{Exist} = \lambda w \lambda t \lambda u [{}^0\exists \lambda x [x = u_{wt}]]$; $u \rightarrow_v \iota_{\tau\omega}$, $x \rightarrow_v \iota$, $=/(\text{oi})$: identita individuí

Důkaz:

1.	$[{}^0\text{Visit}_{wt} \lambda w \lambda t [{}^0\text{Primator}_{wt} {}^0\text{Ostrava}]_{wt} {}^0\text{Brno}]$	předpoklad
2.	$\neg [{}^0\text{Improper} \lambda w \lambda t [{}^0\text{Primator}_{wt} {}^0\text{Ostrava}]_{wt}]$	Def. Kompozice
3.	$\neg [{}^0\text{Empty} \lambda x [x = \lambda w \lambda t [{}^0\text{Primator}_{wt} {}^0\text{Ostrava}]_{wt}]]$	
4.	$[{}^0\exists \lambda x [x = \lambda w \lambda t [{}^0\text{Primator}_{wt} {}^0\text{Ostrava}]_{wt}]]$	existenční generalizace
5.	$[{}^0\text{Exist}_{wt} \lambda w \lambda t [{}^0\text{Primator}_{wt} {}^0\text{Ostrava}]]$	Def. <i>Exist</i>

Pozn.: *existenční presupozice de re*

Příklady ze cvičení

- *Pro všechna číslo x platí, že dělení x číslem 0 je nevlastní.*
- *$Improper/(0*_1)$: množina konstrukcí v -nevlastních pro každou valuaci v .*
- *$[^0Improper\ ^0[^0: x\ ^00]]$ – konstruuje $\mathbf{T}$ bez ohledu na valuaci proměnné x , neboť konstrukce $[^0: x\ ^00]$ je v -nevlastní pro každou valuaci x . Proměnná x je **o -vázaná**, což je silnější než λ -vázaná, má **hyperintenzionální výskyt** (*není v modu provádění*)*
- *Má smysl kvantifikovat přes x ?*
 $[^0\forall\lambda x\ [^0Improper\ ^0[^0: x\ ^00]]]$ – konstruuje $\mathbf{T}$, OK, ale
- *např. $[\lambda x\ [^0Improper\ ^0[^0: x\ ^00]]\ ^05]$ konstruuje $[^0Improper\ ^0[^0: x\ ^00]]$ ne (jak bychom snad očekávali) $[^0Improper\ ^0[^0: ^05\ ^00]]$*

Příklady ze cvičení

- *Existuje číslo y takové, že pro libovolné číslo x platí, že dělení x číslem y je nevlastní.*

$$[{}^0\text{Improper } {}^0[{}^0: x {}^00]]$$

???

$$[{}^0\exists \lambda y [{}^0\text{Improper } {}^0[{}^0: x y]]]$$

- Ale, konstrukce $[{}^0: x y]$ není v -nevlastní pro libovolnou valuaci v , je např. $v(5/x, 1/y)$ -vlastní!
- Existenční kvantifikátor zde „nefunguje“, protože proměnná y není volná v $[{}^0: x y]$
- Kdybychom chtěli provést důkaz, narazíme:
  1. $[{}^0\text{Improper } {}^0[{}^0: x {}^00]]$ premisa - **T**
  2. $[{}^0\lambda y [{}^0\text{Improper } {}^0[{}^0: x y]] {}^00]$ konstruuje **F !!!**

---

hyperintensionální kontext

- *Celá konstrukce C* je objektem predikace (argumentem), tedy její výstup – funkce, kterou konstruuje, pokud vůbec něco, je irelevantní
- *konstrukce C* není *užita* v módu provádění, ale její výskyt je pouze *zmíněn (displayed)*
- *Všechny podkonstrukce C (včetně proměnných) jsou pouze zmíněny hyperintensionálně, nejsou v módu provádění*
- Jak tedy pracovat s konstrukcí C, jejíž výskyt je hyperintensionální? Jak budeme operovat na hyperintensionálním kontextu?
- *Substituční metoda !!!*

hyperintensionální kontext

Substituční metoda

$[^0Improper\ ^0[^0: x\ ^00]]$

$[^0\exists\lambda y\ [^0Improper\ [^0Sub\ [^0Tr\ y]\ ^0z\ ^0[^0: x\ z]]]]$

!!!

- Proměnná y je nyní **volná** v Kompozici $[^0Improper \dots]$, má smysl ji λ -vázat, rovněž $\exists$ zde funguje tak, jak je zamýšleno
- *Důkaz:*
  1. $[^0Improper\ ^0[^0: x\ ^00]]$ premisa
  2. $[\lambda y\ [^0Improper\ [^0Sub\ [^0Tr\ y]\ ^0z\ ^0[^0: x\ z]]]\ ^00]$ λ -abstrakce
(konstruuje $\mathbf{T}$, neboť $[^0Sub\ [^0Tr\ y]\ ^0z\ ^0[^0: x\ z]]$ $v(0/y)$ -konstruuje konstrukci $[^0: x\ ^00]$)
  3. $\neg[^0Empty\ \lambda y\ [^0Improper\ [^0Sub\ [^0Tr\ y]\ ^0z\ ^0[^0: x\ z]]]]$
  4. $[^0\exists\lambda y\ [^0Improper\ [^0Sub\ [^0Tr\ y]\ ^0z\ ^0[^0: x\ z]]]]$

De dicto vs. de re

- $\lambda w \lambda t [{}^0 \text{Chce\_byt}_{wt} {}^0 \text{Tom} {}^0 \text{Papež}]$
de dicto
- $\lambda w \lambda t [{}^0 = {}^0 \text{Papež}_{wt} {}^0 \text{František}]$
de re

De dicto je speciální případ *intensionálního* výskytu
(empirických pojmů)

De re je speciální případ *extensionálního* výskytu
(empirických pojmů) v konstrukci, která následuje za
prvním $\lambda w \lambda t$, tj. svět w a čas t , ve kterém
vyhodnocujeme.

Tři druhy kontextu

Nechť C je podkonstrukce konstrukce D . Pak

- Výskyt C v D je **hyperintensionální**, jestliže je celá konstrukce C objektem predikace v D (argumentem). Řekneme, že výskyt C je zmíněn v D jako argument. Pak všechny podkonstrukce tohoto výskytu C mají rovněž hyperintensionální výskyt.

- *Příklad:* Tom počítá $\text{Sin}(\pi)$.

$$\lambda w \lambda t \ [{}^0\text{Počítá}_{wt} \ {}^0\text{Tom} \ \underbrace{{}^0[\text{Sin} \ \pi]}_{\text{hyperint}}]$$

$$\text{Počítá}/(\text{ol} * \text{1})_{\tau\omega}$$

Trivializace konstrukce C (${}^0C$) zvedá kontext nahoru na hyperintensionální úroveň (C a její podkonstrukce – hyperint.)

Dvojití Provedení snižuje kontext dolů na úroveň intensionální nebo extensionální: ${}^{20}C = C$

Tři druhy kontextu

Pokud výskyt C v D není hyperintensionální, je konstrukce C užita v módu provádění, tj. je **konstituentem** D . Pak může být výskyt C v D *intenzionální* nebo *extenzionální*.

a) **Intenzionální výskyt** $C \rightarrow_v f$: celá funkce f v -konstruovaná konstrukcí C (může to být i nulární funkce, tj. atomický objekt) je **objektem predikace**.

Pak všechny konstituenty C mají rovněž výskyt intenzionální.

b) **Extenzionální výskyt** $C \rightarrow_v f(\alpha\beta)$: α -hodnota funkce f v -konstruované konstrukcí C (funkce f je alespoň unární) je **objektem predikace**.

Tři druhy kontextu

$\lambda w \lambda t [{}^0\text{Počítá}_{wt} {}^0\text{Tom } {}^0[{}^0+ {}^03 {}^05]]$

- Konstituenty Kompozice $[{}^0\text{Počítá}_{wt} {}^0\text{Tom } {}^0[{}^0+ {}^03 {}^05]]$, tedy podkonstrukce, které je nutno vykonat k získání pravdivostní hodnoty v libovolném světočase $\langle w, t \rangle$, jsou (kromě této Kompozice samotné) tyto:
  - $[{}^0\text{Počítá } w]t$
  - $[{}^0\text{Počítá } w]$,
  - ${}^0\text{Počítá}$,
  - w ,
  - t ,
  - ${}^0\text{Tom}$,
  - ${}^0[{}^0+ {}^03 {}^05]$.
- *Podkonstrukce $[{}^0+ {}^03 {}^05]$ není konstituentem, je pouze objektem, o kterém se zde vypovídá, že Tom zjišťuje, co tato konstrukce konstruuje.*

Tři druhy kontextu

Příklad.

Sinus je periodická funkce.

Typy: Periodic(τ): množina periodických unárních funkcí, *Sin(τ).*

$[{}^0\textit{Periodic } {}^0\textit{Sin}]$

$\underbrace{\hspace{10em}}$

intens

$\text{Sin}(\pi)=0: [{}^0= [{}^0\textit{Sin } {}^0\pi] {}^00]$

$\underbrace{\hspace{10em}}$

extens

Intenionální vs. extenzionální kontext

- λ -uzávěr vytváří generický intenzionální kontext, tj. zvedá kontext na intenzionální úroveň.
- Kompozice snižuje kontext na úroveň extenzionální.
  - Avšak vždy platí, že vyšší kontext je dominantní, „přebíjí nižší“.
- $[^0: x \ ^0 0]$
  - konstituent ^{0} : zde má *extenzionální* výskyt. Kompozice je v-nevlastní pro libovolnou valuaci x
- $\lambda x [^0: x \ ^0 0]$
  - konstituent ^{0} : zde má *intenzionální* výskyt. Uzávěr *není* v-nevlastní pro žádnou valuaci x . Konstruuje *degenerovanou funkci*

Intenionální vs. extenzionální kontext

- $[\lambda x \lambda y [^0: x y] [^0Cotg \ ^0\pi]]$
- Výskyt ^0Cotg je zde *extenzionální*. Kompozice je nevlastní, nekonstruuje nic, protože $[^0Cotg \ ^0\pi]$ je nevlastní. Funkce $Cotg$ nemá na argumentu π hodnotu.
  - β -redukce jménem:
- $[\lambda y [^0: [^0Cotg \ ^0\pi] y]]$
- Výskyt ^0Cotg je zde *intenionální*. Kompozice konstruuje opět degenerovanou funkci, není nevlastní
  - β -redukce hodnotou:
- $^2[^0Sub [^0Tr [^0Cotg \ ^0\pi]] \ ^0x \ ^0[\lambda y [^0: x y]]$
- Výskyt ^0Cotg je zde *extenzionální*. Kompozice je nevlastní, nekonstruuje nic, protože $[^0Cotg \ ^0\pi]$ je nevlastní a parcialita je „propagována nahoru“.